

İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e toplumsal ve kültürel dinamikler

Bünyamin Ayhan*

Öz

Bu çalışma Gürsoy Akça'nın çalışmaları etrafında Osmanlı toplumsal yapısının birikimi ve Cumhuriyet'e yolculukta geçirdiği aşamalar ile Cumhuriyet'in mevcut sosyo-ekonomik ve kültürel yapısında dinamikler ele alınacaktır. Özellikle tarih, meşruyet, kültür, devlet ve toplum sistemi ile bu sistem oluşturan araçları nasıl değerlendirdiği ve bu araçlarla mevcut toplumsal yapıyı nasıl okuduğu ortaya konulacaktır. Akça'nın çalışmaları hem teoloji hem sosyoloji hem de antropoloji alanında yetkin olmasını sağlarken aynı zamanda okuyucuya da Osmanlı'dan Cumhuriyet'e süreklilik ve toplumsal ayrışmaların da izleklerinin takip edilmesini kolaylaştırmıştır. Bu açıdan toplumsal organizasyon formlarından olan Ahilik de bugüne aktardıkları da önemlidir. Yapısal örgütlenme yerine kültürel simge ve sembollerin sürekliliğini savunan Akça, kültür, devlet, hukuk ve bilgi gibi araçların ulus devlet süreci perspektifinden değil bir sürekliliğinin ve aynı zamanda toplumsal ve kültürel dinamiklerin aynı minval üzere devam etmesi olarak düşünce yapısında yer almasını savunur. Bu açıdan Akça'nın eserleri; dün Osmanlı dönemi, bugün dünden gelen gelenekler ve yarın ulus-devlet bununla bağlantılı olgular toplumsal süreçlerle ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gürsoy Akça, Osmanlı Devleti, Türkiye Cumhuriyeti, toplum, kültür, süreklilik

Social and cultural dynamics from the Empire to the Republic

Abstract

In this study, the accumulation of the Ottoman social structure and the stages which went through in the journey to the republic and the dynamics in the current socio-economic and cultural structure of the republic are going to be discussed around the works of Gürsoy Akca. Specifically, history, legitimacy, culture, state and social system and how he evaluated the tools that make up this system and how he read the existing social structure with these tools will be revealed. While Akca's studies enabled him to be competent in both theology, sociology and anthropology, it also facilitated the reader to follow the traces of continuity and social separations from the Ottoman to the republic. In this respect, 'Ahilik', which is one of the forms of social organisation, and what he has transferred to the now is significant. Defending the continuity of cultural figures and symbols instead of structural organisation, Akca advocates that the means such as culture, state, law and knowledge should be included in the mindset as a continuity of the nation-state process and at the same time social and cultural dynamics continue in the same manner. In this respect, Akca's works; yesterday the Ottoman period, today's traditions from yesterday and the nation-state tomorrow" will be dealt with by social processes.

Keywords: Gürsoy Akça, Ottoman State, Republic of Turkey, social, culture, continuity

Giriş

Gürsoy Akça; 1973 yılında Muğla'nın Fethiye ilçesinde doğmuştur. İlkokulu doğduğu köy olan Karacaören Köyü İlkokulu'nda, ortaokulu Göcek Lisesi Ortaokul Kısmında ve lise öğrenimi ise Muğla Turgut Reis Lisesi'nde okumuştur. Akça, yetmişli yılların köyden şehre giden bir eğitim çizgisini takip etmiştir. Eğitim sistemi ile çevreden merkeze doğru giden çizgi aynı zamanda Türk toplumsal yapısının da tarihsel geleneğidir. Daha sonra üniversite eğitimi için

*Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, E-posta: bayhan@selcuk.edu.tr,
ORCID ID: 0000-0003-0476-8394

Marmara İlahiyat Fakültesini giden Akça, lisans eğitimi sonrasında Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü Sosyoloji ve Antropoloji alanında 1998 yılında tamamladı. Marmara Üniversitesi'nde Felsefe ve Din Bilimleri alanında başladığı doktora eğitimini, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri alanında 2003 yılında tamamladı. Bu süreçte Milli Eğitim'de öğretmen, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. Doktora sonrası akademideki iktidar yapılarının ötekileştirmesinden nasibini alarak sosyal hizmet alanında kadro alarak çalışmalarına devam etti. Akça, Konya'daki çalışmalarından sonra memleketine dönmek zorunda kaldı. Eğitim Fakültesi'nde çalışmalarına devam ederken 2019 yılının 29 Aralık günü ani bir kalp krizi ile vefatı sevenlerini üzdü. Eserleri ile Türk düşünce tarihinde yerini alan Akça, çalıştığı ahilik ve kültür olgusunu sadece akademik bir alan değil, düşünce dünyası, tutum ve davranışlarının rehberi olarak yaşamıştır.

Her birikimin bir temeli olduğu gibi Akça'nın çalışmalarının temelinde tarih olgusu ve bu olgunun günümüz toplumunu şekillendirmesi yer alır. Özellikle Türkiye'de sosyoloji yapmak için tarihin zorunlu bir alan olarak bulunması, Akça'nın çalışmalarını daha da önemli kılmaktadır. Çünkü süreklilik olgusunu çözebilmek ve mevcut yapıların işleyiş mekanizmalarındaki farklılıkları görebilmek ancak tarih ile mümkündür.

Akça, eserlerinde tarihsellik olgusunu tarihsel sosyoloji perspektifinden ele almakta bu durum onun tarihe bakış açısını da öznelenştirmektedir. Özellikle 2016 yılında yazmış olduğu "Tarihin Bilimsel Mahiyeti Tartışmaları" adlı eserinde tarihle ilgili olarak "ait oldukları kültürün ve kurmuş oldukları siyasal yapının kıymetliliğine/önemliliğine dair bir bilinç; onun yok olmaması, bilinmeye değer olduğuna yönelik bir inanç tarih yazmaya sevk etmiştir. Bu yönüyle varoluşsal bir dinamik; yok olmaya karşı alınan bir tedbir tarih yazıcılığını belirlemektedir. Bu şekilde olduğu için bireysel ve kültürel olanın taşıdığı sübjektifliğe dair unsurları barındırmaktadır; fakat tarih bütünüyle kurgu değildir" (Akça, 2016a, s. 109). Böylece tarihe sübjektif bağlamın olabileceğini fakat her ne kadar ister belge ister tarihçi isterse epistemik cemaatin durumunda kaynaklanan unsurlar dahil olsun tarihin bir gerçeklikle bağlantısı olduğunu belirtir. Yine İnce ile birlikte ele aldığı (2015) *Klasik Osmanlı Çağında Tarih Meşruiyet ve Rüya* adlı kitabında tarihe bakış açısı meşruiyet aracı ve sistemlerin sürekliliğini sağlayan bir mekanizma olarak görür. Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi meşruiyet tartışmalarında öne çıkan olgu olan rüyanın nasıl iktidarı meşrulaştırıcı ve meşruiyet aracına dönüştüğünü ele alır. Tarih inşanın ve meşruiyetin en sağlam temelidir. Bu temel pozitivist değil yorumsamacı bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu nokta da Akça (2016a, s. 110) olgunun sorunsalının "pozitivist paradigmanın çerçevesine uymayan yönlerinin bulunması, bir bütün olarak tarihçiliği değil; pozitivist tarihçiliği tartışılır kılar" ifadeleri ile yorumsamacı tarihi savunur. Aslında böylelikle sosyal teorinin pozitivist bakış açısı ile oluşturduğu ve sosyal bilimlere getirdiği standartlaşmayı eleştirerek daha esnek bir yaklaşımı, yorumlayıcı yaklaşıma doğru bir yolculuğu anlamlı kılacak argümanları savunur. Bu savunmada çalıştığı Osmanlı tarihi önemlidir. Çünkü Osmanlı tarihine bakış açısı aynı zamanda bu medeniyet ile oluşturulmuş unsurların dün-bugün bağlantısı ve kavramsallaştırılmasını zorunlu kılar. Özellikle Batı dışı gelişen toplumsal yapısı ile Osmanlı, Batının tarihsel gelişim aşamalarının dışındadır.

Tarih ve tarihi bir olguyu inceleme açısından araştırmacıların etkilendiği birçok ekol bulunmaktadır. Bu ekoller toplumsal iç ve dış dinamiklerle, bilimsel yaklaşımların etkilendiği paradigmalardan beslenmektedir. Bu nokta da dönemselleştirmelerde öne çıkmaktadır. Bu dönemselleştirmeler siyasi bakış açıları ve tarihi ele alan bireylerin ideolojik duruşları ile bağlantılıdır. Diğer taraftan Osmanlı tarihini genel iktidar, devlet ve toplum çalışmasından öte, ötekiler yani dışarıda bırakılanlar üzerinden okumayı öne çıkaran araştırmacılar bu konuda ufuk açısı söylemlerde bulunmaktadır. Özellikle merkezi otoritenin ve tarih yazımının tekçi bakış açısının dışında gelişen yapılar dikkati çekmektedir. Çünkü bu olgular, aynı zamanda toplumsal sürekliliği sağlayan sosyo-kültürel ve dini olaylarla bunların tarihsel süreçlerini kapsamaktadır.

Osmanlı tarihini inceleyen birçok araştırmacı ile birlikte öne çıkan Ahmet Yaşar Ocak'ın (1996) sufilik üzerine tartıştığı nokta, burada devreye girmektedir. Sufiliğin nasıl anlaşılması gerektiği, sınırları ve içeriği ile ilgili yaklaşımların nasıl çözümlendiği ve nasıl tartışıldığını ele aldığı çalışmasında tarihi yaklaşımları kategorilendirir. Buna göre; modern tarih okumalarının ortaya çıkışından bu yana Cumhuriyet açısından; Kemalist bakış açısı, Marksist bakış açısı, Türk İslam sentezi bakış açısı, İslami bakış açısı ve evrensel tarih bakışı ile tarih ele alınmıştır. Olgu aynı olmasına rağmen tarihinin içinde bulunduğu epistemik yapının bakış açısı ile tarihsel olgu farklı açılardan ele alınmaktadır. Bu çerçevede değişen ve dönemselleşen tarih okumalarında Suraiya Faroqhi'nin 1999'da yayınladığı kitabı *Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir* dikkati çekmektedir. Faroqhi, Osmanlı tarihçiliği ekolleri ile ilgili olarak; milliyetçi tarih yazımı, oryantalizm tuzağı, üretim tarzları ve dünya sistemleri teorisi gibi yaklaşımların yanında Osmanlı tarihinin yeniden okunma sürecinin geliştirmesi için farklı bir yol önerir. Yol gösterme aynı zamanda nasıl olması gerektiğini de ortaya koymaktır. Faroqhi'nin "toplumsal ve siyasi kavramların yenilenmesi süreci, farklı bir Osmanlı tarihini mümkün kılabilir" eleştirisi ile Akça'nın pozitivist bakış açısına getirdiği eleştiri aynı noktadadır. Oluşturulan kavramsallaştırmaların değişimi veya bunların yeniden okunmasını zorunlu kılan bu durum, dönemsellik ve sosyal tarihçiliğinin yanı sıra genel bir değerler dizisi üzerinden pozitivist karşıtı kendine has bir yaklaşımı savunur.

Çalışma kapsamında da Akça'nın eserleri; süreklilik içerisinde bir geleneğin ve medeniyetin temsilcisi, değerler silsilesinin inşa sürecinin yapıcı bakış açısı ve modern dünyada millilik olgusunun duruşunu savunan kimliğin kültür, devlet, kurumlar ve topluma dair argümanları ele alınacaktır.

1. Kültür

Kültür tanımlanması ve sınırların oluşturulması açısından üzerinde oydaşmanın oldukça az olduğu olgulardan biridir (Güvenç, 1979). Bilhassa modernitenin getirdiği özellikler, geleneğin büyüünün bozulduğu alanlar ve küreselleşmenin ortaya koyduğu küresel, yerel ve hibrit kültür olgusu, kültürle ilgili hem içerik hem de bakış açısı ile ilgili sorunların temelini oluşturmaktadır. Bu nokta da toplumsal yapıların niteliği ve Batı karşısındaki durumu ayrı bir tartışma alanı olarak kültürde yer almaktadır. Kültür kavramının farklı olguları tanımlamada da kullanılması, kültür olgusunu tanımlama da bakış açısını öne çıkarmaktadır. Aynı zamanda kültür kavramın zaman içerisinde değişimi ve toplumsal bakış açılarının değişime katkısı tanımlama da etkili olmaktadır. Kavramsallaştırmada bu tartışmaların yanında kültürel yapı, kuramsallaştığında dahi ele aldığı ve sergilediği duruş ile ilgili olarak oldukça farklı durumlara da işaret etmektedir. Oluşturulan kuramlarda bunlardan bağımsız değildir. Smith'in (2007, s. 16-17) ele aldığı gibi kültürel kuram incelediği alanla ilgili temel varsayımları; "kültür, maddi, teknolojik ve sosyal yapısal olana karşı olma eğilimi, ikinci olarak ideal olanın ruhani olanın ve maddi olmayanın gerçekliği, üçüncü olarak özerklik ve dördüncü olarak çabalar-değer-tarafsızlığını sürdürmek içindir". Akça, kültürü eserlerinde üç noktada ele alır. Birincisi bir yaşam biçimi olarak üretim tüketim süreci ve bunların hem gündelik hayata hem de birey toplum ilişkisine yansıyan biçimi olarak kültürdür. Bu noktada ahilik ve ahilikle ilgili çalışmaları dikkat çekmektedir. Ahiliğin dün-bugün bağlamında ele alınması ve tarihsel bir olgudan öte yaşayan bir zihin dünyası olarak bireyler üzerinden tanımlanması, kültürün sürekliliği ve sosyalizasyon ile ilgili noktalarını öne çıkarır. İkinci ele alış biçimi ulus devlet ve bunun sonunda toplumsal tanımların değiştiği alanlarda yer alan kültürdür. Özellikle geleneksel, modern ve postmodern dönemlerin zaman zaman karşılaştırıldığı bu alan iktidar ve ideolojik araçların sonucu olarak kültür olgusunu ele alır. Bu kategoride kimlik olgusu öne çıkar. Ancak kimlik ve kültürle ilgili çoğulculuk kavramı ile açılımı sağlayan çok kültürlülüğe karşı ulusal kültürü savunan bir duruş sergiler. Bu duruşunu, ulus devlet ve onun nasıl bir süreç içerisinde geliştiği aynı zamanda ulus devletin

toplumsal ve kültürel yapıların nasıl bir zorunluluk içerisinde evrilmesi ile ortaya çıktığı ile betimler.

Akça'nın (2003a) birinci noktadaki tartışması doktora tezi üzerinden okunabilir. Akça 2003 yılında tamamladığı "Ahilik Geleneği ve Günümüz Fethiye Esnafı" adlı tezinde geleneğin günümüz toplumuna yansımalarını ele almıştır. Ahilik, İslam dünyasının fütüvvetçilik geleneğinin değer ve ahlak açısından iyi insan üretme ve toplumsal sosyalizasyonun sağlıklı işlemesi savunur. Bunun yanında üretim tüketim süreçlerinin belirli ilkeler doğrultusunda yapılanmasının temele alan ahilik aynı zamanda İslam öncesi düşünce sistemi ve geleneğinin de yansımasıdır. Akça'nın daha sonra yayınlamış olduğu tez özetinin sonuç bölümünde ele alış biçimi bu argümanı desteklemektedir.

Akça'ya (2003b, s. 217) göre ahilik "Türk milletine ait tarihi ve kültürel değerlerle, İslam dinine ait değerlerin bir sentezinden oluşan, Türk milletine özgü bir kurumdur. Bu kurum Türk milletinin yaklaşık bin yıllık Anadolu'daki varlığı esnasında onun dini, ahlaki, iktisadi, siyasi ve sosyal hayatına yön veren ahiliğin bir teşkilat olarak ortadan kalkmış olmasına rağmen, bir anlayış ve ahlak olarak Türk insanının, özellikle de Türk esnaf ve sanatkarının iş ve sosyal hayata ait tutum ve davranışlarına yön vermeye devam ettiğini" ifade eder. Toplumun genel niteliğinin ortaya çıktığı boş zamanlar açısından "esnafın serbest zaman faaliyetlerinde geleneksel değerlerin etkisinin büyük olduğunu" ortaya koyar (Akça, 2003b, s. 217). Aynı zamanda "yaş arttıkça kararsız müşteriye komşu işyerlerine davet etme, ihtiyaç sahibi olanlara yardım etme, malı müşteriye kusurlarıyla beraber anlatarak sunmanın arttığı, bunun yanında esnaf ve sanatkarlıkta para kazanmanın asıl amaç edinilmesinin yaş faktöründen bağımsız bir olgu olduğunu" ortaya çıkarır (Akça, 2003b, s. 217). Diğer taraftan gelir seviyesinin yükselmesiyle kararsız müşteriye komşu işyerlerine davet etmenin ve ihtiyaç sahiplerine yardım etmenin azaldığı bulguların, arkadaşlıkta dindarlık aramanın, malı kusurlarıyla beraber anlatmanın ve esnaf ve sanatkarlıkta para kazanmanın asıl gaye edinilmesinin gelir seviyesi faktöründen bağımsız olduğuna çalışma sonucunda ulaşır. Böylece kültürel kodlarda değişimi getiren başat yapı belli olmuştur.

Akça aynı zamanda bu sonuçlarla, toplumsal yapının işleyişi ve kültürel kodlarının sürekliliğinde değişimlere işaret etmiştir. Toplumda başat olan ekonomik süreçlerin ve kazancın artması, gelişen ve değişen durumlarla kurumsal geleneğin yapısı ve işleyişinde meydana getirdiği etkilere dikkat çekmiştir. Bu durum aslında Weber'in Protestanlık tezlerini çağrıştıran bir olgudur. Ekonomik süreçler değiştikçe yani sermaye arttıkça dini değerlere sahip olan burjuvazi, daha çok kazanma hırsını bırakmamakta aksine kazancı ile dini tutumları arasındaki bağı sürdürmektedir. Bu noktada sürdürülen geleneksel söylemler değil kazancın kutsanması ve davranış kalıplarının üretim-tüketim sürecine göre revize edilmesidir. Daha çok kazanıp tanrı adına katkı sağlamak temel şiar iken, kazanmak temel amaç haline dönüşmekte ve bireysel tutum ve davranışlar buna göre şekillenmektedir. Özellikle "namaz ibadetini yerine getirmedeki hassasiyet ile malı müşteriye sunarken onu kusurlarıyla beraber anlatma arasındaki ilişki düzeyi incelemesinde, namaz ibadetini yerine getirmedeki hassasiyet ile ticareti yapılan malı müşteriye sunarken onu kusurlarıyla beraber anlatma arasında belirleyici bir ilişkinin olmadığını ortaya çıkması" (Akça, 2003b, s. 217), dini ritüelleri yapma ile ticari eylemler arasında ahilik geleneği açısından bir bağlantı olması gerekirken olmaması dikkat çekicidir. Bu durum, geleneğin sürdürülmesi için sorumluluk ve kontrol mekanizmalarının önemini ortaya koymaktadır. Olumlu birçok özelliğinin devam etmesine rağmen dini değerlerin ekonomik tutum ve davranışlarda geri kalmasının başka alt boyutlar üzerinden okunması zorunluluktur.

Diğer taraftan olgunun yani ahiliğin merkezi olma veya olmama durumu Akça'nın Demirpolat ile (2003) yılında yazmış oldukları "Heterodoxy-Orthodoxy Tartışmaları ve Türk Fütüvvet Teşkilatı (Ahilik)" adlı çalışmalarında ele alır. Batını, ezoterik veya ötekileştirilmiş yapılar değil yine "fütüvvetnamelere yansıyan temel dini, ahlaki değerler ve esnaf kesimlerinin iktisat ahlakını belirleyen ilkeler, 'enchanted' bir dünya görüşünden; büyüsel faktörlerden

değil, tersine İslam'ın dünya görüşü ve esnaf kesimindeki sanat anlayışından doğmuştur” (Akça & Demirpolat, 2003, s. 212) ifadeleri ile ahiliğin koruyucu bir mekanizma ve klasik dini ve kültürel öğretilerin sürekliliğini sağlayan bir kurumsallaşma olarak okur. Böylece merkezileşmiş yapının savunduğu değerler ile idealize edilen değerlerin birbiri ile uyumu ortaya konmuştur. Ötekinin aksine süreklilik içinde kurumsal yapı kimin yanında ise o diğerini ötekileştirdiği bir durum söz konusudur.

Akça, Demirpolat ile birlikte ele aldığı aynı konunun devamı niteliğinde olan “Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları” adlı çalışmasında da (2004, s. 374) ahiliğin “Türk milletinin sosyal hayatında, daha Anadolu’ya iskanın gerçekleştiği dönemden itibaren birleştirici bir sosyal kurum vazifesi gördüğünü, tarihte tam olarak ‘sivil toplum’ kuruluşu olarak nitelendirilmese de, örgüt yapısı ve icra ettiği fonksiyonlar anlamında değişik toplumsal kesimleri -zanaatkarlar, esnaf, ulema, kadı- kendi içerisinde barındıran bir sosyal dayanışma kurumu olarak görev yaptığını” ifade etmiştir. Ahilik, “şehrin gelişiminin önemli unsurlarından biri olan sosyal ve toplumsal dayanışma kurumlarının gelişiminde önemli rol oynar ve buhran dönemlerinde devletsizliği hissettirmeyecek güç kullanımı ve idari örgütleniş örnekleri sergilediler”. Aynı zamanda “devletin güçlü olduğu dönemlerde ise, fitne ve fesattan uzak kalarak devlete sadakatin en güzel örneklerini verir, gençlerin eğitiminde ve topluma kazandırılmasında izlenecek metot hususunda geniş bir kültür birikimini temsil eder, kültürel alanda, iş ile okul birlikteliğinin ifadesi olan yaygın eğitimin müstesna bir örneğini olmuştur” (Akça & Demirpolat, 2004, s. 374). Yine, ahilik içe doğru derinleşmiş, tüm varlığa şefkat nazarıyla bakan bir dindarlığı temsil etmiştir. Türk çalışma hayatında, asırları aşan birikimlerden çıkan bir iş ahlakının oluşmasını ve kültürleşmesini sağlamıştır.

Aynı konu üzerine 2017 yılında yazmış olduğu bir çalışmada ise Akça, ahiliğin “ahi ahlakında mistik/münzevi bir tasavvuf anlayışını değil, içe doğru derinleşmenin pratik yansımalarını benimsenmiştir. Ahilikte tasavvuf; fütüvvet ilkeleri halinde sade bir muhteva ile esnaf ve sanatkarlara sunulmuştur. Kısaca ahi ahlakının genel ilkeleri “İslam ve tasavvuf kaynaklıdır” ifadeleri ile tasavvufla ahilik arasındaki ilişkiye dikkat çekerken aynı zamanda toplumsal dayanışma ruhu ve toplumsal yapıda değişimleri de ahilik üzerinden ele alır. Ahiliği göçebeliğin dayanışmacı ruhunun kentte meslek üzerinden örgütlenme olarak simgeler ve birey veya kurumsal yapıda aidiyet ve sadakat olgusu” olarak tanımlar (Akça, 2017, s. 54-55). Böylece ahilik yapısal değişimlerde işlevini kendine özgü biçimde değiştirebilecek fakat aynı zamanda özün sabit kaldığı bir düşünce silsilesini takip edecektir.

Akça'nın kültür tartışmalarında ikincil olarak ele aldığı temel bir sorun ulus devletin karşı karşıya bulunduğu kültürel ve güncel süreçlerdir (Akça, 2003; Akça, 2005b). Özellikle (2003) yılında “Küreselleşme ve Ulus Devlet” adlı çalışması konu ile ilgili tartışmalara katkı sağlamıştır. Olgunun kültür boyutu açısından “kültüre küreselleşme noktasından olaya bakılacak olursa; kültürlerin birçok etkileşim sonucu şekillendiğini göz önüne alarak, küreselleşmenin kültürel aynileşme noktasında bir sonuca ulaşması mümkün görülmemektedir. Ancak benzeşmenin artacağını söylemek mümkündür” (Akça, 2003c, s. 80) ifadeleri ile küreselleşmenin kültür alanına getirdiklerini özellikle tek tipleşmeye doğru giden sürecin önemine dikkat çekmiştir. Önemli olan bu sürecin nasıl okunması gerektiği ve arka planda yapıların neler olduğunun sorgulanmasıdır. Aslında batılılaşma sürecinin ulus devlet sürecinden ele alınması ve küreselleşme kültür ekseninde milli kültür olgusunun çok boyutlu baskılara karşı nasıl bir savunma içinde olması gerektiğini ifade eder.

Kültürün sürekliliğini ele alan Akça (2005a) “Modernden Postmoderne Kültür ve Kimlik” çalışmasında kimlik tanımlaması kültürel farklılıklar temelinde belirginleşir. Kimlikler, geleneksel toplumlarda birey dışı, toplum merkezli olarak belirlenir ve hemen hiç değişmezken; modern toplumlarda ise düşünsel ve toplumsal yapıya koşut olarak yerelliği aşan toplumsal yapılara dayanmıştır. Postmodern durumda kimliğin aşırı parçalanmışlığı ve çeşitliliği kadar geçiciliği de dikkat çekicidir. Kimliğin bu niteliği bireyleri bağlayan değerler

oluşturmasına engeldir ifadeleri ile ulus devlet kültürel olgusu ve daha sonra ele alacağı çok kültürlülükle ilgili tartışmalara da bir yol çizmiştir. Geleneğin toplumsal bakışı modernitenin bireyi ve postmodernitedeki parçalanmışlığı, kültürün sosyalizasyonu da etkilemektedir. Bu açıdan Akça, postmodern duruşu eleştirir çünkü “postmodern yapı, postmodern kültür ve kimlik bütünlüğü olmayan, gelişigüzel bir araya getirilmiş parçalardan meydana gelmiş, bütün hiyerarşik düzenleri reddeden bir kültür ve kimlik olarak karşımıza çıkmaktadır.” Üstelik, postmodern toplumun bireye “kendi içsel dinamikleriyle aşamayacağı sorunları karşısında sunabileceği bir çözüm önerisi ve aracı yoktur. Postmodernistlerin özgürlük ve yorum vurguları kültür, kimlik ve özgünlük alanında çözüm üretebilmekten uzak görülmektedir” (Akça, 2005a, s. 19) şeklindeki bakış açısı ile modern-ulus devlet kültür ve kimliğine gönderme de bulunmuştur. Çünkü postmodern yapı, parçalı kimlik ve kültürle bütünleşmeden öte ayrılmaya doğru aracılık eden unsurlar olarak görülmektedir.

Ulus devlet ve kültür sürecinde ele aldığı bir başka konu anadilde eğitim ve bunun ulus devletlerde pratiklerinin nasıl olduğu sorgulamasıdır. İkbâl Vurucu ile birlikte kaleme aldığı “Anadilde Eğitim Hakkı ve Ulus Devlet Sistemlerinde Uygulanabilirliği” adlı çalışmada, ulus devletlerde kültürün oluşumunu tartışmıştır. Aynı zamanda tekipleşme olup olmadığını sorgulamıştır, “dünya üzerinde üç bin civarında dil bulunmakta fakat bunların tamamı resmi dil olarak benimsenmemiş ve sadece altmış yedi ülkede birden fazla dil ulusal düzeyde resmi dil olarak benimsenmiştir” (Akça & Vurucu, 2016a, s. 492-495). Çalışmanın sonuç bölümünde bunlara ek olarak, çok kültürlülük ile ilgili tartışmalarda ötekileşmeye dikkat çekmişlerdir. Çok kültürlülüğün katkıdan öte sorunlu alanların oluşmasına sebebiyet vereceğini, kültürel taleplerin siyasal taleplerle olan ilişkisi üzerinden tartışmışlardır. Böylece evrensel hak olarak görünen noktalar, uygulama aşamasında getireceği sosyal ve siyasal etkilerle dayanışma değil ayrılmaya hizmet edeceği ileri sürülmüştür. Akça (2016b) konu hakkında bir diğer çalışmasında ise toplumsal yapıda çoğullaşmanın arttığını ve bu bağlamda eğitimde çok kültürlülüğün nüfus ve kültürel alanlar üzerinden şekillenmeye başladığını ifade etmiştir. Bunlar ancak ihtiyaçlar ve toplumsal talepler doğrultusunda yapılabilir. Fakat “çokkültürlülük tecrübeleri ve tartışmaları çoğulluk vurgusu ile toplumsal bütünleşme arasından doğru orantılı bir ilişkinin her zaman gerçekleşmediğini ortaya koymuştur” (Akça, 2016b, s. 559). Diğer taraftan sorunlu bir alan olan kültürle ilgili sorunlar, çokkültürlülük tartışmaları içinde kaybolmaktadır.

Ulus devlet ve çok kültürlülük Akça'nın kültür konusunda ele aldığı bir başka noktadır. Yine İkbâl Vurucu ile 2010 yılında yaptığı “Çok Kültürlülük Tartışmaları, Toplumsal Bütünlük Kaygısı ve Yeniden Milletleşme (Kazakistan Halkı Asamblesi Örneği)” adlı çalışma ile Kazakistan'ın çok kültürlü yapıdan milli devlete doğru evrilen ve bu bağlamda yaşanan sorunları kültür açısından ele almışlardır. Çokkültürlülüğü “ulus-altı sosyal bütünlüklere varlık ve etkinlik imkânı sunan ‘çokkültürcülük’ odaklı küreselleşmecî söylem” ve ulus devletin homojenleştirici yapısına karşı oluşan bir durum olarak sunmuşlardır (Akça & Vurucu, 2016b, s. 104). Aynı yerde Vurucu ve Akça tarihsel süreçte çokkültürlülük etnik yapının dışında da kullanıldığını buna rağmen günümüz ulus devletlerinde ulus-halk ikileminde ayrı dil, tarihi ve soy bağları üzerinden bir cemaat oluştuğunu ve ülkenin çok kültürlü bir yapıya kavuştuğunu belirtirler. Çalışmada çokkültürlülük açısından Kazakistan'da tutmayan öngörülerini ele alırken, uluslararası aktörlerin çok kültürlülüğü nasıl bir manipüle aracı olarak kullandıklarını Bosna ve Karadağ örnekleri üzerinden tartışmışlardır. Diğer taraftan Kazakistan'da beklenen kuzey bölgesinin Rusya'ya katılımı ve kazak milliyetçilerinin eylemleri öngörüldüğü şekilde gerçekleşmemesinde sivil toplum örgütlerinin katkısı oldukça önemlidir. Kazakistan geliştirmiş olduğu kurumsal yapı ve eylemlerle formel nitelikte siyasal bir yapı oluşturma ve politika üretmede temel amacın kazak kimliğinin hâkim olduğu milli bir kimlik yaratma olduğu üzerinedir. Sovyetlerin bakiyesi olan etnik yapıların kendi anavatanları ile olan ilişkiler geliştirilmesini olumsuzlayan yapı, gitme-kalma tercihini bireylere bırakmaktadır. Kalanlar için dil

olgusu geride bırakıldığı için kültürel olarak yapısal serbest fakat entegrasyona doğru bir dönüşümün yollarını döşemektedir. Bu uygulama çok kültürlülük açısından Avrupa Birliği tecrübesinden oldukça ileridir.

2. İmparatorluktan ulus devlete

Akça'nın çalışmaları genel olarak değerlendirildiğinde hepsinde geçmişle şimdi arasında süreklilik vurgusu hakimdir. Bu hakimiyet aslında onun hayata bakış açısının somutlamış halidir. Osmanlı toplum yapısının evrilerle cumhuriyete giden yolda yaşanan tartışmalar, takip edilen izlekler ve bu süreçte yaşananlar ile ortaya çıkan durumlar farklı çalışma alanlarında kullanılan bir bakış açıdır. Yani imparatorluk olgusu, ulus devlet inşası ve bu ikili yapıda yaşananlar Akça'nın odaklandığı, birikimini kullandığı ve düşünce ürettiği alandır. Bu bağlamda çalışmalarına bakıldığında Osmanlı-Türk toplumsal yapısının zenginliği göze çarpar.

2004 yılında “Osmanlı-Türk Düşüncesindeki Doğu-Batı İmgelerini Küreselleşme Tartışmaları Bağlamında Yeniden Düşünmek” adlı çalışmayı birlikte yaptıkları Himmet Hülür ile modernleşme ve modernleşme sürecinde düşünsel yapıların etkisini simgeleşmiş kategoriler Doğu-Batı üzerinden tartışmışlardır. Dönemin öne çıkan tartışma konusu küreselleşme ile olgular yeniden ele alınmış ve tarihi veriler bugünkü paradigma ile okunmuştur. Akça & Hülür, Osmanlı-Türk toplumsal yapısının sürekliliğini hukuksal alandaki değişimleri ele aldıkları iki çalışmada göstermişlerdir. “Osmanlı Hukukun Temelleri ve Tanzimat Dönemindeki Hukuksal Yeniliklerin Sosyo-Politik Dinamikleri” (Akça & Hülür, 2006) adlı çalışmada Osmanlı'da toplumun “din ekseninde millet denen ve millet-i hâkime konumuyla Müslümanların üstte buldukları hiyerarşik inanç gruplarına bölündüğü, devlet kurumlarının bu anlayışa göre oluşturulduğunu” vurgulanmaktadır. “Farklı din ve inançlara büyük bir toleransla yaklaşmış olmakla birlikte, toplumsal yaşamda baskın olan din kuralları devlet örgütlenmesinde aynı düzeyde etkili olmamıştır” (Akça & Hülür, 2006, s. 317). Tartışmalarında devleti merkeze alan bir duruma işaret etmişlerdir. Aynı zamanda değişimin yönünü ve tarzını “yasal yenileşmeler imparatorluğun yönetiminde ortaya çıkan gereksinimlere çözüm bulma amacındaydı ve daha çok seküler bir niteliğe sahipti, ancak, dini çevrelerden gelecek tepkiler yenileşmelerin dini bir çerçevede sunulmasıyla azaltılabildi” olarak tarif etmişlerdir (Akça & Hülür, 2006, s. 317). Osmanlı'daki hukuksal yenileşmeler önemli düzeyde Batıdaki ekonomik ve teknolojik gelişmeler (Fransız Devrimi ve aydınlanma düşüncesi) etkisinde ortaya konulurken, diğer taraftan Osmanlı hukukunun kaynaklarından biri olan İslam hukukunda baştan beri birbiriyle uzlaşmayan farklı yaklaşımların olması, özellikle kamu hukuku alanında belirgin İslami normların bulunmayışı, buna ek olarak Türk İslam geleneğinin Arap İslam geleneğine göre daha hoşgörülü bir yapıya sahip oluşu, İmparatorluk yönetiminin değişmez İslami dışsal kuraldan (şeriat) çok inancın içsel yaşantısının (hakikat) benimsendiği bir kültür üzerinde yükselmesi hukuksal yeniliklerin önünü tıkamayan bağlamı oluşturmuştur” (Akça & Hülür, 2006, s. 318). Bu çalışmada Osmanlı hukukunun İslam dinindeki ve Türklerin gelenekleri içindeki temellerini saptamaya ve bu hukuk sisteminin Batının etkisiyle girilen modernleşme sürecinde nasıl değiştiğini ortaya koymaya çalışmıştır.

Sürekliliğin tartışıldığı bir başka nokta ise dönüşüm ve bunun merkezileşme ile ilgili süreçleridir. Hülür ve Akça'nın (2005) yılında “İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Toplum ve Ekonominin Dönüşümü ve Merkezileşmenin Dinamikleri” adlı çalışması değişimin nedeni ve sonuçlarını ele almaktadır. Modernleşme girişimlerinin temel karakteristikleri, merkezi otoritenin kendini yenileme biçimi ve toplum ile devlet arasındaki ilişkileri ele alan makale, “Osmanlı'da gerçekleştirilen reformlar, merkeziyetçi devletin yeniden yapılandırılmasıyla sınırlı kalırken; Cumhuriyetle birlikte bağımsız bir ulus yaratma çabaları toplumsal ve kültürel alanda hâkim olan değerleri dönüştürmeyi amaçlamıştır” (Hülür & Akça, 2005, s. 311). Osmanlı'da yapılan modernleşme ve reform hareketlerinin Cumhuriyette nasıl farklı izlekleri etkilediği ele alınmıştır. Buna göre “Osmanlı-Türk geleneğindeki merkeziyetçi siyasal

yapılanmalar ve seçkinli değişim politikalarına, Batılı güçlerin ülkede egemenlik kurma girişimlerine karşı bir korunma yolu olarak başvurulmuş ve bu politikalar toplumsal yaşamda çağdaşlaştırıcı bir rol oynamıştır. Osmanlı döneminde “siyasi ve askeri alandaki yenileşmelerle güçlü kalmak amaçlanırken, Cumhuriyetle gelen yenilikler aynı amacın yaşam tarzında da yapısal bir değişme ile mümkün olacağını vurgulamıştır” (Hülür & Akça, 2005, s. 338). Osmanlıda başlayan reform ve modernleşme hareketleri zaman içerisinde farklı toplumsal yapı ve süreçlerin de olguya katılımını sağlamıştır.

Hülür ve Akça'nın (2007) “İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Siyasal Bütünlük ve Ulusalçılık Söylemi”ni ele aldıkları konu ise Osmanlı Devleti'nin son döneminde kültürel, siyasi ve ekonomik süreçlerin ulusçu akımlara yaptıkları katkılardır. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde dönüşüm ve değişimde ulusçu kanalları tartışan makale, Devletin Osmanlı, İslami söylemi yanında neden milliyetçi (Türkçü) söyleme doğru yöneldiğinin temellerini ortaya koymaktadır. Vurguladıkları nokta ise dildir. Akça'nın diğer çalışmalarında da ortaya çıkan bu olgu, entelektüel yapının da katkısı ile çöküşe doğru giden yolda, iktidarın ve elitlerin dil üzerinden siyasi kimlik ve yeni ulus inşa etme sürecine olan katkılarını ele almaktadır. Çalışmaların devamında aynı yıl Akça ve Hülür'ün (2007) birlikte kaleme aldıkları “Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Siyasal ve Hukuksal Yapının Modernleşmesi” diğer üç çalışmaya katkı sağlayan bakış açısını derinleştirmektedir. Osmanlı modernleşmesinin Batı ile olan mücadelesinde “modern kurumları geliştirme çabasında önemli bir aşamayı Batılı usul ve kanunların aktarılması oluşturur” (Akça & Hülür, 2007, s. 265). Başlangıç noktası olarak ceza ve ticari alanın seçildiği Osmanlı geleneksel hukukunun geri çekilmesi olarak yerini almıştır fakat “genel olarak süreç şer'i hukukun modern hukuk lehine işlerlik alanlarını yitirmesiyle şekillenmiştir” (Akça & Hülür, 2007, s. 265). Yargıda aynı zamanda yabancı hukukunun ve eşitlikle ilgili tartışmaların artması, ayrımcılığın ortadan kalkarak soyut hukuk yapısına dönüşümü sağlamıştır. Fakat Batının bu hukuksal gelişimi kendi lehine kullandığı da gözlenmiştir. Osmanlıda yönetsel olarak sorunlar olsa da hukuksal ve yönetsel örgütlenme ve süreçlerde modernleşme devam etmiştir.

Osmanlı millet sistemi Akça'nın ele aldığı konulardan bir diğeridir. Osmanlı millet sisteminin oluşumu ve bunun Türk- İslam devlet geleneğinde yerini tartışan Akça (2007), millet sisteminin dini boyutunu ve bunun daha sonra modernleşme sürecinden nasıl bir milletleşme sürecine dahil olduğunu ortaya koymuştur. Çözümlerle birlikte mevcut kimlik ve millet sorununa çözüm arayışlarında ortaya çıkan, Osmanlıcılık, İslamcılık, süreçlerini ele alan Akça, Osmanlıcılık ve İslamcılığın başarısızlığı ve milletleşmenin zorunlu yolu, ulus devlete gidilen süreci ve izdüşümlerini ele almıştır. “Çağdaş gelişmelere uygun olarak ortaya çıkan Türkçülük projesi, Türk sosyo-kültürel değerleri etrafında bir ulus inşasıyla sonuçlanmıştır” (Akça, 2007, s. 66). Akça'nın Osmanlı toplum yapısı ve modernleşmesi üzerine yazmış olduğu iki temel kaynaktan bugünün kültürel ve sosyal dünyasına ışık tutmaktadır. *Osmanlı Devletinde Bilgi ve İktidar*'ı (2010) tartıştığı kitabı, “Osmanlı Devleti ve İslam” Osmanlı ulamasının sosyo-politik konumu ve bu konumda yapmış oldukları rolleri yani toplumsal yapıda görev ve sorumlulukları ile ortaya koymuş oldukları icraatların sonucunda oluşan dünya gerçeğini ortaya koymuştur. Aynı zaman iktidarı meşrulaştıran ve devleti merkeze alarak bunun çevresinde oluşan düşünceyi savunan ulemanın ötekiler konusunda tavrını örnekler üzerinden tartışmıştır. Özellikle muhalifler ve heretik hareketleri tartışan Akça, merkezin kendini nasıl konumlandığı, savunduğu ve bunun sürekliliğini nasıl sağladığını ortaya koymuştur. Çözümleme devri askeriye ve ulema ilişkilerini de ele alan Akça, bilginin nasıl işlevsel hale geldiği, patronaj ve rüşvet ilişkilerinin bilgi ve iktidarı nasıl etkilediği ve ulemanın bu konuda nasıl bir tavır sergilediğini incelemiştir.

3. Ulus-devlet ve toplum

Ulus-devlet olgusu ve doğal olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı Akça'nın üzerinde düşündüğü ve eser verdiği temel alan olarak tarif edilebilir. Akça Osmanlıdan cumhuriyete nasıl bir devlet ve toplum inşa edildiği ve bu yapıların işlevlerini sorgulamaktır. Akça'ya (2013b, s. 480) göre; "ulus-devletler, milli devletlerin modern koşullardaki ortaya çıkış biçimleridir. Dolayısıyla hem milliliğe ait vasıfları hem de modernliğe ait vasıfları barındırır. Bu açıdan onların modern milli devletler şeklinde tanımlanmaları uygun olacaktır. Bu durumda ulus devletlerin anlaşılmasının öncelikle milli devletlerin anlaşılmasına bağlı olduğu açıktır". Milli devlet olarak "Osmanlı, Selçuklu, Göktürk ve Türkiye Cumhuriyeti sayılabilir. Ulus devletler ise, milli devletlerin tarihin belli bir döneminde ortaya çıkmış daha ileri ve rafine biçimleridir. Bu bağlamda ulus devlet günümüz siyasal toplumsallaşmasının getirdiği bir sistem olarak okunur. Akça, ulus- devleti modernleşmenin ileri aşaması olarak tanımlanan post modern toplumsal ve siyasal yapının temel gerçekliği olarak tanımlar. Bu bağlamda postmoderniteye siyasal anlamda karşı çıkar. Modernitenin sürekliliği olarak görülen ulus devletlerin özellikleri onun post moderniteye karşı olmasını zorunlu kılmaktadır. "Ulus-devletler siyasal ve ekonomik alanlarda merkeziyetçilik, kültürel alanda standartlaşma, vatandaşlık temelinde hukuksal eşitlik, belirli bir toprak parçası üzerinde mutlak hakimiyet ve sınırları içerisinde şiddet kullanımı tekelleriyle karakterize edilmiştir" (Akça, 2007, s. 267). Diğer yandan "politik anlamda postmodernizm toplumu ayakta tutacak ilke ve temellerden uzaktır ve postmodernist söylemde yer verilmiş olmasına rağmen, postmodernitede ulus-devletler, siyasi toplumsal örgütlenmenin merkezi olma konumlarını devam ettirmektedir" (Akça, 2007, s. 268). Toplumsal ve siyasal tanımlama ne olursa olsun devlet olgusu toplumların temelinde yer alan bir mekanizmadır. Akça'nın devlet üzerine yazmış olduğu metinler üzerinden yapılacak bir değerlendirmede devlet; kültürden sanata, eğitimden siyasete her alanda, tarihsel birikim ve gelecek tasavvuru üzerinden müdahale eden bir organizasyondur. Hatta bu organizasyon kimlik üretmeden kimliklerin değişimine, özgürlükten gündelik hayata somut olarak görülecek bir organizasyondur.

Akça'ya (2003) göre ulus devlet, sadece postmodernite değil, küreselleşme sürecinde de aktif olan bir olgudur. Günümüzde devlet olgusunda değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. Bu bağlamda hem üstten hem de alttan gelen dalgalanmalar, bir taraftan devletler üstü örgütlenmeler küresel bir sistemi çağrıştırmaktadır. Diğer taraftan ise şirketler ve sivil toplumla birlikte gelen çoğulcu yapılar, ulus-devleti zorlarsa da ulus-devletin ortadan kalkma gibi bir durumu söz konusu değildir. Küreselleşme ve millet olgusunun küresel etkileşimle birlikte yeni bir dünya oluşturması ve bunun sonucunda "milletlerin dokusunda farklılaşma ve karmaşıklığa neden olduğu" açıktır (Akça, 2011, s. 129). Özellikle aidiyet olgusu, siyasal alandaki gelişmeler farklılaşmalara neden olurken tam tersine tarım ve toprak üzerinden bir canlandırma söz konusudur. Bu noktada Akça (2013a) 'devlet, demokrasi ve çokkültürlülük' kavramlarını demokrasi olgusuna bir karşıt olarak okunduğunu gözlemlese de devletin mutlakiyetçiliğin revize edilmeye başladığı demokrasi ve çok kültürlülüğü ulus devlet açısından tartışır. Çoğulculuğun artması toplumsal ve siyasal bütünlüğü ve devlet olgusunu nasıl ayakta tutacaktır sorusuna cevap arayan Akça, "devlet güçlü ve gücüyle milletin hizmetinde olmalıdır, askeri, ekonomik ve siyasal güç başlı başına farklılıkları toparlayıcı bir işlev görecektir, dahası askeri olarak güçlü, hukuksal ve siyasal mekanizmaları işleyen ve refah düzeyi yüksek bir toplumsal-siyasal ortamda ayrılıkçılığın karşılık/destek bulması kolay olmayacaktır" (Akça, 2013a, s. 93). Ayrılıkçı hareketler toplumsal, ekonomik ve siyasal sorunları istismar etme eğilimindedirler. Böylece bütünleşmeyi ve geleceği inşa etmenin yolunun işleyen toplumsal kurumlar, refah seviyesi yükseltilmiş toplum ve birey üzerinden tanımlanacağını açıklar.

Sonuç

Osmanlı toplumsal yapısını oluşturan temel dinamikler ve bu dinamiklerin modern ulus-devlete (Türkiye Cumhuriyeti) dönüşümü ve dönüşüm sürecinde ortaya çıkan olguları tartışan Akça, Türk-İslam aydın tipinin klasik örneklerinden biridir. Özellikle Osmanlı Devleti'nin rasyonel şekilde işlenişi ve Türkiye Cumhuriyeti'ni bir kopuş değil süreklilik içerisinde ele alış biçimi Akça'ya özgün kılmaktadır. Akça, süreklilik olgusunu zaman zaman Osmanlı ve İslam öncesi Türk toplum yapısına göndermeler yaparak da sürdürür. Özellikle devlet, iktidar, millet, kültür ve örgütlenme kavramları etrafında şekillenen bu göndermeler, yükseliş ve çöküş dönemlerini de dikkate alarak analiz eder. Değişim ve dönüşümlerdeki kültür değişimlerine de dikkat çeken Akça, bunu bir başka toplumsal yapı analiz etme biçimi olarak görür. İmparatorluktan ulus-devlete bir milletin geçirdiği aşamalar ve bu aşamada elde ettiği kazanım ve kaybettiği unsurları da ele alan Akça, modernitenin sürekliliğini ve ulus devletin siyasal ve toplumsal durumunu bir mevcut tanımlama olarak ortaya koyar.

Akça, moderniteyi savunmaktan öte mevcut toplumsal bir durum olarak betimler. Özellikle modern toplumsal yapıların özellikleri ve siyasal alanda elde edilen kazanımlara dikkat çeker. Burada temel unsur millet olgusunun üzerine yapılan vurgudur. Millet ve milliyetçiliği pozitif anlamda olumlayan Akça, bunu kültürel unsurlarla destekler. Milli kültür ve milli devlet olgusunu da bu bağlamda ele alır. Çoğulculuk ve çok kültürlülük olgusunu küreselleşme, modernite ve ulus devlet denklemine ele alan Akça, küreselleşmenin sorunlarını, modernitenin getirdiklerinin farklı alanlarda problemler üretmesini ve ulus devletin aşınmasının sebepleri sorgular. Toplumsal yapıların çoğulculuğa doğru bir ivme kazandığını ve postmodern söylemin artmasına rağmen postmodernitenin alternatif üretmediğini ve alternatif bir dünya oluşturmasının imkansızlığını vurgular. Bununla birlikte gelen çok kültürlülük olgusunun ulus-devletle olan sorunları olabileceğini çok kültürlülüğün çözüm değil aksine parçalayıcı yönüne dikkat çeker. Sorunların çözümünde kurumların (sosyal, siyasal, kültürel) işletilmesi ve sosyal refahla ilgili duruma gönderme yapar. Bu da gücünü binlerce yıllık tarihten alan kültürel birikimle mümkündür. Kültür süreklilikle mümkündür ve toplumsal yapıların refahı bu sürekliliğe bağlıdır.

Son dönem çalışmalarında çok kültürlülük ve eğitim olgusuna da odaklanan Akça, mevcut toplumsal yapıdaki değişim ve dönüşümün toplumu bütünleşmeye değil mikrolaşmaya doğru bir sürece doğru götürdüğü ifade eder. Bu noktada çözüm önerisi olarak kültürün yeniden ulus devlet olgusu perspektifinde inşası ve bunun yolu olarak eğitime vurgu yapar. Çok kültürlülük olgusu ideolojik bakış açılarının hayat bulduğu ve siyaset olgusu başta olmak üzere kültürel ve toplumsal sürekliliği kesintiye uğratabilecek bir durumdur. Bu durumun aşılabilmesi bireye kültürel süreklilik içinde verilebilecek bir eğitimle mümkün olduğunu tartışır. Akça'nın Türk düşünce yaşamındaki yeri bu noktada önemlidir. Özellikle Gökalp, Turhan ve Güngör ekolünden gelen milliyetçilik ve Türk kültürünün sürekliliği savunan Akça, yapmış olduğu çalışmalar ile Türk kültürü ve modernleşmesine katkılar sağlamıştır.

Kaynakça

- Akça, G. (2003a). Ahilik geleneği ve günümüz Fethiye esnafı (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akça, G. (2003b). Ahilik geleneği ve günümüz Fethiye esnafı. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14, 209-219.
- Akça, G. (2003c). Küreselleşme ve ulus devlet. *Selçuk İletişim*, 3(1), 74-81.
- Akça, G. (2005a). Modern postmoderne kültür ve kimlik. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 1-24.
- Akça, G. (2005b). Postmodernite ve ulus devlet. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 245-271.

- Akça, G. (2007). Osmanlı millet sisteminin dönüşümü. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 6(1), 57-68.
- Akça, G. (2010). *Osmanlı devletinde bilgi ve iktidar*. Konya: Palet Yayınları.
- Akça, G. (2011). Küreselleşme anafonda ulus-devletler, milletler ve milliyetçilikler. İ. Vurucu & M. Yiğit (Ed.), *Kamu ruhu: Postmodern kimliksizliğe karşı duruşlar* (s. 77-133) içinde. Konya: Palet Yayınları.
- Akça, G. (2013a). Devlet, demokrasi ve çokkültürlülük. V. Erden & İ. Vurucu (Ed.), *Türk Ocaklarının 100. yılında milliyetçilik ve kimlik tartışmaları* (s. 67-96) içinde. Konya: Türk Ocakları Konya Şubesi Kültür Yayınları.
- Akça, G. (2013b). Devletler, toplumlar ve çoğulculuk tartışmaları: Gerçekler kurgular. *Yeni Türkiye Yeni Anayasa Özel Sayısı*, 50, 478-491.
- Akça, G. (2016a). Tarihin bilimsel mahiyeti tartışmaları. G. Akça & İ. Vurucu (Ed.), *Savaş ve toplum: Savaş üzerine yazılar* (s. 83-110) içinde. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Akça, G. (2016b). Çokkültürlü eğitim ve toplumsal-siyasal sonuçları: Görüşler uygulamalar ve değerlendirmeler. A. G. Vurucu, G. Akça & İ. Vurucu (Ed.), *Doğudan Batıya devletler, topluluklar, farklılıklar* (s. 539-562) içinde. İstanbul: Aygan Yayıncılık.
- Akça, G. (2017). Fütüvvetçilikte ve Türk fütüvvetçiliğinde (Ahilik) ideal insan ve ahlakı. *Turkish Studies*, 12(3), 41-58.
- Akça, G. & Demirpolat, A. (2003). Heterodoxy-orthodoxy tartışmaları ve Türk fütüvvet teşkilatı (Ahilik). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 203-214.
- Akça, G. & Hülür, H. (2004). Osmanlı-Türk düşüncesindeki Doğu-Batı imgelerini küreselleşme tartışmaları bağlamında yeniden düşünmek. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 16, 259-282.
- Akça, G. & Hülür, H. (2006). Osmanlı hukukunun temelleri ve Tanzimat dönemindeki hukuksal yeniliklerin sosyo-politik dinamikleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 296-321.
- Akça, G. & Hülür, H. (2007). Tanzimat'tan cumhuriyete siyasal ve hukuksal yapının modernleşmesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 235-269.
- Akça, G. & İnce, Y. (2015). *Klasik Osmanlı çağında tarih meşruiyet ve rüya*. Konya: Palet Yayınları.
- Akça, G. & Vurucu, İ. (2010). Çok kültürlülük tartışmaları, toplumsal bütünlük kaygısı ve yeniden milletleşme-Kazakistan halkı asamblesi örneği. *Manas Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 13-42.
- Akça, G. & Vurucu, İ. (2016a). Anadilde eğitim hakkı ve ulus devlet sistemlerinde uygulanabilirliği. A. G. Vurucu, G. Akça & İ. Vurucu (Ed.), *Doğrudan Batıya devletler, topluluklar, farklılıklar* (s. 471-499) içinde. İstanbul: Aygan Yayıncılık.
- Akça, G. & Vurucu, İ. (2016b). Çok kültürlülük tartışmaları, toplumsal bütünlük kaygısı ve yeniden milletleşme- Kazakistan Halkı Asamblesi örneği. A. G. Vurucu, G. Akça & İ. Vurucu (Ed.), *Doğrudan Batıya devletler, topluluklar, farklılıklar* (s. 77-106) içinde. İstanbul: Aygan Yayıncılık.
- Demirpolat, A. & Akça, G. (2004). Ahilik ve Türk sosyo-kültürel hayatına katkıları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15, 355-376.
- Faroqhi, S. (1999). *Osmanlı tarihi nasıl incelenir? Kaynaklara giriş* (Z. Altok, Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Güvenç, B. (1979). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Hülür, H. & Akça, G. (2005). İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e toplum ve ekonominin dönüşümü ve merkezileşmenin dinamikleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 17, 311-341.
- Hülür, H. & Akça, G. (2007). İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e siyasal bütünlük ve ulusalcılık söylemi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 311-335.

Ocak, A. Y. (1996). *Türk sufiliğine bakışlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Smith, P. (2007). *Kültürel kuram* (S. Güzelsan & İ. Gündoğdu, Çev.). İstanbul: Babil Yayınları.